

HUZURA VARINCA

RUHU ONARAN SOHBETLER II

/

MECİT ÖMÜR
ÖZTÜRK

BİRİNCİ BÖLÜM: NAMAZ BİR ŞÜKÜR

Yaşamın neresine bakarsak onun *'olmasaydı da olurdu'*larla dolu olduğunu görürüz. Ağaçlar olmasaydı da olurdu. Onların yaptığı görevleri toprak da yapabilirdi. Meyveler olmasaydı da olurdu. Meyvelerden gelen faydaların tümü sudan da elde edilebilirdi. Her varlığın tabiatta kritik bir önemi ve özel bir görevi olsa da aynı işi Allah başka varlıklara da pekâlâ gördürebilirdi.

Cenab-ı Allah'ın *'olmasaydı da olurdu'*lardan bir dünya yaratıp, insanı buraya yerleştirip etrafını çeşitli güzellik ve nimetlerle donatmasının sebebi, öncelikle ona verdiği müstesna değeri göstermek ve bununla birlikte -ondan yerine getirmesini isteyeceği- şükür görevinin kolaylıkla icra edilmesine uygun bir zemin hazırlamaktır. Evet, mazhar olduğu bütün nimet ve güzellikler, insandan şükür manasında bir mukabelenin beklendiğini gösteren açık bir tablodur. Haddizatında yaşamın her nimeti ve hadisesinin şükürü tetikleyecek şekilde ayarlanmış olmasının ve şükür kapıları olan nimetlerin âlemde en çok insanın etrafında toplanmasının önemli bir hikmeti de budur.

Etrafındaki nimetleri heyecanla incelemesi, onları detaylıca tefekkür ederek vazifesi olan şükürü layıkıyla yerine getirebilmesi için insana merak, araştırma ve keşfetme gibi yetenekler verilmiştir. İnsanın, üzerindeki nimetlerin kıymetini fark ederek Rabbine

sevgi duyması, hayranlığını ve şükürünü O'na takdim etme yoluna girmesi içindir bu tasarım.

İnsandaki kuvvetli geçmiş zaman duygusunun varlık sebeplerinden biri de geçmişteki nimetleri unutmaması, onlar için şükredebilmesidir. Eğer maziye idrak duygumuz zayıf olsaydı mazhar olduğumuz pek çok nimeti hatırlamazdık. Neticede onların şükürünü de yeterince eda edemezdik.

Mademki Cenab-ı Allah, nimet ve eserleriyle insana kendisini tanıtmayı ve sevdirmeyi murat ediyor, o halde insanın da -yaşamın bu tasarımından yola çıkarak- O'nu tanıyan ve seven bir konuma yönelmesi gerekir. Bunu yapmayan birinin, kâinatın ve yaşamın akış yönünün tersine kürek çekmeye başlamış olacağı muhakkaktır.

İnsan ruhuna en uygun tavır, kendisine ulaşan nimetler karşısında şükran duymak ve bunları gönderene karşı muhabbet beslemektir. Gelen bunca ilahi hediye için kıymetleri üzerine düşünerek o hediyeleri gönderenin rızasına uygun bir şükür mukabelesi ortaya koymaktır.

Hasılı, yaşamın ve nimetlerin yaratılış amacı, yüce Allah'ın varlığını insana bildirmek, O'nu tanıtmak ve sevdirmektir. Bütün bu gayeleri kendisinde toplayan şükürse kâinatın başmisafiri olan insanın ana vazifesidir.

Kâinatdaki "*olmasaydı da olurdu*"lardan biri de insandır. Evet, insan olmasaydı da olurdu. İnsanlar içerisinde biz olmasaydık da olurdu.

Milyarlarca yıl boyunca ortada adımız, izimiz bile yokken birden var olmuşuz.

Evet, Cenab-ı Allah'ın insana bahşettiği en büyük nimet, onu yokluktan çıkarıp varlığa getirmiş olmasıdır. Bu, çoğunlukla şükre konu bile etmediğimiz bir nimettir. Hâlbuki insanın en sık hatırlamasına layık olan, başlıca nimet budur. Var olma nimetinin yanında sağlık, mutluluk ve başarı gibi diğer nimetler küsurat sınıfına girer.

Evet, var olmayabilirdik. Cenab-ı Allah bizi var etmeye borçlu değildi. Var olmamamız, elbette daha büyük bir ihtimaldi. Biz var olan insanları görüyoruz ama var olma ihtimali olup da var olmayanları hiç görmedik. Onlar elbette sayıca daha çoktur. Var olabilecekken var olamamış insanların sayısı, var olanların sonsuz katıdır.

Kendimize sık sık itiraf etmemiz gerekir ki yokluktan varlığa çıkarılmış olmak bizim için bir mucizedir.

İnsanın ibadet görevinin ilk ve en temel gerekçesi, var olmayla ilgilidir. Çünkü yokluktan kurtarılarak var kılınmak, şükre layık büyük bir ihsandır. Tekrar yokluğa düşme riskinin insandan bertaraf edilmiş olması da onun kadar değerlidir. İnsan başka hiçbir nimet üzerinde düşünmese bunlar bile onun, Rabbine şükür ve ibadetle bağlanmasını gerektirecek ilahi lütuflardır.

Evet, bizi var etmek zorunda olmayan Rabbimiz bize varlık vasfını bahşetmiştir. Bundan sonra, hayvanlardan, ağaçlardan ya da taşlardan biri olma ihtimalimiz varken bizi insan yapmıştır. Bu yönde herhangi bir emeğimiz ya da hak edişimiz olmadan bize insan olmayı lütfetmiştir. İşte bu da büyük bir şükür gerekçesidir.

Ayrıca, insana “*sonsuzluk*” verilmiştir. Bu, ona öldükten sonra değil, şimdiden bahşedilmiştir. Zira ruhumuz bâkidir. Ruhî yanımızla ölümsüzlük içerisinde yaşadığımızı göre bu konuda da şükürle mükellefiz.

“Hem ne diye beni yaratan ve sizin de kendisine döndürüleceğiniz Allah’a kulluk etmeyeyim ki?” (Yasin, 22)

Namaz, Allah’ın verdiği nimetlerin ve faydalanmaya izin verdiği hizmetlerin her çeşidiyle Allah’ın huzuruna şükür niyetiyle yönelmektir.

İnsana hayat, sağlık, hidayet ve ebediyet gibi nimetler verilmesi; görme, konuşma, işitme gibi eşsiz kabiliyetler bahşedilmesi, ruhunun arzu, akıl ve hayal gibi üst düzey özelliklerle donatılması gibi ilahi bağışlar karşısında o, şükran manasını taşıyan ibadetle mükellef tutulmuştur.

Şükür ve ibadetin gerekçeleri arasında yüce Allah’ın, insan gibi zayıf ve aciz bir varlığa koca kâinatı hizmetkâr kılması da önemli bir yer tutar. Evet, kâinat sisteminin en önemli işlevlerinden biri, insana hizmettir. Bütün evrenin dönüp dolaşım en başta insana hizmetkârlık etmesi, ilahi bir takdirin sonucudur.

İnsanın yaratıcısı nezdindeki yerinin pek büyük olduğunu gösterme sadedinde yüce Allah, dünya âlemini insan için yarattığını bildirmiştir. Kur’an-ı Kerim’de insanın bu yüksek değerine vurgu yapan ve içinde yaşadığı evrende her şeyin onun hizmetine sunulduğunu belirten ayetlerden bir kısmı şöyledir: “O, yeryüzünde ne varsa hepsini sizin için yarattı.” (Bakara, 29). “Göklerde ve yerde ne varsa hepsini kendinden bir lütuf olarak sizin emrinize vermiştir.” (Câsiye, 13). “Allah yeryüzünde olan her şeyi ve O’nun emriyle denizde akıp giden gemileri sizin hizmetinize vermiştir!” (Hac, 65). “Bütün çiftleri yaratan, binmeniz için gemileri ve istifadeniz için hayvanları var eden de O’dur. Onları var etti ki sırtlarına bineniz, üzerlerine yerleştiğinizde Rabbinizin nimetini hatırlayasınız

ve şöyle diyeyiniz: ‘Bunu bize boyun eğdiren Allah noksanlardan münezzehdir, yoksa biz buna güç yetiremezdik!’” (Zuhruf, 12-14).

Kâinattan aldığı bu büyük hizmetleri elde etmek konusunda insan bir emek vermemiş, bir bedel ortaya koymamıştır. İnsanın bunları hak edecek bir liyakati olmadığı da ortadadır.

Bütün kâinat sistemini ve özellikle yeryüzünün bütün olanaklarını menfaatleri doğrultusunda kullanan insan, öncelikle ona bu büyük hizmeti ikram edenle irtibata geçmenin yoluna bakmalıdır. Şükran ve minnet duygularını ancak O’na takdim etmelidir. Bütün kâinattan istifade edebiliyor olmanın şükürü, manasını taşıyan ibadetleri O’na yönelik olarak yerine getirmelidir.

Şükür duygusunu en yüksek seviyelerde taşıyan ibadet, namazdır. Namazda kalp, nimetleri kendisine, sevdiklerine ve bütün insanlara ihsan edeni bulur. Nimetlerin gerçek kaynağının huzuruna çıktığını idrak edince de şükranın en kuvvetlisini sunma pozisyonuna yükselmiş olur.

İşte, namaz, *“Beni yaratan, yaşatan ve besleyen yalnızca Allah’tır.”* manasının insanın hem kendine hem çevresine (meleklerle, cinlere ve diğer insanlara) ilânıdır.

Namaz, yaşamın sürdüğü “her an” insana büsbütün bir kâinat verilmiş olması karşısında sembolik ve cüzi bir mukabeledir.

İnsan, evvelce şükre ve dolayısıyla ibadete vesile olacak olan nimetleri önceden ve tastamam almıştır. Bu aldıklarına uygun ya da denk bir şekilde olamasa da şükür ve ibadetle mukabele etmekle görevlendirilmiştir.

Karşılığında herhangi bir bedel ödemedi bu büyük nimetlere kavuşmuş insan, artık bundan sonra şükür ve namaz içinde elinden geldiğince ve sürekli bir şekilde çalışmalıdır.

Bunca ilahi lütuf karşısında insana düşen şey, bu iyiliklere layık bir kullukta bulunmaya çalışmaktır. İnsan öyle bir hayat yaşamalıdır ki üzerindeki nimetler haklı yere ona bahşedilmiş olsun. İyiliklere münasip bir varlık olduğunu inanç, eylem ve tutumlarıyla gösterebilir.

İnsan, kendisine ulaşan bütün nimetlere liyakatini -en çok- namazla ortaya koyabilir. Kendisine böyle sayısız iyiliğin yapılacağı nitelikte bir varlık olduğunu, kıldığı namazla ispat edebilir. Yüce Allah'tan kendisine ulaşan rahmet, cömertlik ve yardımların yerli yerince olduğunu namazla ilân edebilir.

İnsan, mazhar olduğu nimetlerin nankörü seviyesine düşmek için namaza sarılmalıdır. Namazın onu duyarsız bir varlık olma tehlikesinden kurtaracak olan bir ibadet olduğunun farkında olmalıdır.

Asıl garipsenmesi gereken, şükürün çeşitlerini kapsayan namazın emredilmesi değil, bunca nimet ve cömertlik yağmuruna tutulan insandan -sembolik bile olsa- herhangi bir karşılık beklenmemesidir. Vaziyet öyle düşünülürse insana yapılan bütün iyiliklerin amaçsız ve anlamsız yere icra edilmiş olması anlamına gelen bir tutarsızlık meydana çıkar.

Nimetler sağanağı karşısında insandan herhangi bir mukabele beklenmeseydi bu, insanın Allah indinde değersizliğinin ve önemsizliğinin açık bir göstergesi olurdu. Ayrıca insandaki vicdan latifesinin yapısına ters ve zararlı bir tasarım meydana gelirdi. İnsanı "*sürekli nankör*" konumuna hapseden böyle bir yaratımın yüce Allah'a izafe edilmesi büyük bir yanlış olur.

Bunca nimete mazhar olduktan sonra küçük bir karşılığı kendisine yük gören, namaz gibi sembolik bir şükranı yerine

getirmekten yüksünen insan, elbette “*nankör*” etiketine muhatap olmaktan kurtulamaz. Nimetler rekortmeni insanın teşekkür için az bir külfete bile razı olmaması nasıl tabii olabilir? Vicdan bu kıymet bilmezliği ve değer tanımazlığı nasıl kabul edebilir?

İnsan, namazı kılmamakla, gafletini ve nimetler karşısındaki hissizlik ve duyarsızlığını -felsefi ya da düşünsel bazda değil- pratik olarak ilân etmiş olur. Böyle biri, bedenindeki muhteşem ilahi tasarruflardan da kâinattaki harika işleyişten de büsbütün kopuk olduğunu ve bu hususlarda bir minnettarlık hissetmediğini bilfiil göstermiş olur.

Nimetler sağanağı altındaki insanın -namaz gibi- en hafif ve latif bir mukabeleden kaçınması aslında huzursuzluk verici, hatta yüz kızartıcı bir durumdur. Namazdan mahrum bir yaşam, nimetler şöleni karşısındaki insanın duyarsızlık tablosunu her gün biraz daha çizdiği ve nankörlük heykelini her gün biraz daha yonttuğu çirkin bir sahne meydana getirir.

Esasında, bütün bu nimetlere layık şükürü ortaya koymaya güç de zaman da yetmez. Bunlara teker teker olamasa da bari topluca bir teşekkür gerekir. Layıkıyla değilse de “*büsbütün nankör*” etiketine maruz kalmamak için en azından sembolik bir mukabele göstermek şarttır. Bunun sembolik bir mukabele olması tabiri rahatsızlık vermemelidir. Çünkü Allah’tan aldıklarımızın yanında O’na takdim ettiklerimizin bir kıymeti yoktur.

Üzerindeki nimetlerin çokluğunu, tamlığını ve hemen hemen hiçbirini gerçek manada hak etmemiş olduğunu kendine sık sık hatırlatmalıdır insan. Kendisinden namaz üzerinden beklenen sembolik şükür mukabelesinin mazhar olduğu nimetlerle kıyaslandığında “hiç” mertebesinde olduğunu da... Bunca nimet karşısında hiçbir mukabele gerekmediğini düşünmenin haksız ve vicdana ters bir düşünce olacağını da...

Evet, insan, tek bir teşekkürle bile karşılamadığı sayısız nimetlere muhataptır. Ne kadar ibadet ederse etsin, hatta başını ömrünün sonuna kadar secdeden kaldırmasa bile bu teşekkür borcunu ödeyemeyeceği aşikârdır. İşte bu sebeple insanın, mazhar olduğu bütün bu nimetlere karşılık olarak yapacağı ibadetlerin bütünü, ancak teşekkür anlamına gelebilecek bir değerdedir, demekte bir sakınca olmasa gerektir.

Gelgelelim namaz, sembolik bir mukabele de olsa şükürün en kapsamlı ve zirvedeki uygulamasıdır.

Etrafını saran sayısız nimetlere karşı hiç minnettarlık hissetmeyen bir insana namazın gerekliliğini kavratmak pek güç olacaktır. Bunca ilahi ikram ve ihsan karşısında şükran duygusu hissetmeden yaşayan -buna da yaşamak denirse- ham bir kişinin namazın manasını doğru anlaması ve gereğini yerine getirmesi nasıl düşünülebilir ki!

Namaz eğitimine nimetler karşısında farkındalık oluşturmak ve kalplerdeki şükran duygusunu canlandırmaya çalışmakla başlamak lazımdır.

Fıtratının -vefayı da içeren- ayarlarını yakalamış bir insan, ibadetleri yerine getirmekten değil, onları layıkıyla yerine getirememekten hoşnutsuzluk duyar.

Her insan bir anne ve babanın evladıdır. Bu sebeple ebeveynine karşı vazifeleri vardır. Aynı zamanda bir ülkenin vatandaşdır, ülkesi yararına da bazı sorumlulukları vardır. Bir okulun öğrencisiyse öğretmenlerine dönük vazifeleri vardır. Gelgelelim insanın bütün bunlardan daha öncelikli vazifesiye şükürdür. Şükür, nimetlerin Cenab-ı Allah'a aitliğini ve O'nun özel kararıyla bize ulaştırıldığını fark ve itiraf etmek demektir.

Kendisine yapılan iyilikler karşısında minnettarlık hissetmek, insan duygularının tabii akış yönüdür. İnsan fıtratında kendisine yapılan iyiliğe karşı şükran duyma eğilimi vardır.

Şükür, aslında bir fazilet olmaktan öte bir mükellefiyettir. Zira nimeti verene şükür, mecburidir. Nankörlük etmek yalnız inanç bakımından değil, aklen de vicdanen de ahlaken de yanlıştır.

Bir teşekkürün zorunlu kılınmış olması, teşekkür kavramına ters gibi görünebilir. Mecburiyet durumunun, teşekkürün ruhunu zedeleyen bir mesele olduğu da düşünülebilir. Fakat mesele, kâinatın en mühim yaratılma gayesi olan şükür olduğunda bu ölçüt apayrı değerlendirilmelidir. Bu teşekkürün Allah tarafından mecburî ilan edilmesi ve biçiminin de bütün hatlarıyla O'nun tarafından belirlenmiş olması, onu küçültmez, aksine daha da büyütür. Şükürün Allah'ın hakkı, insanın da vazifesi olduğu düşünüldüğünde yaratılışın bu en büyük meselesi karşısında Cenab-ı Allah'ın insana yol gösterip yöntem öğretmesi, insanın işini kolaylaştıran bir rahmettir.

Kendisine çay ikram eden birine teşekkür etmeyi ihmal etmeyen, bunu yapmayı unuttuğunda içinde bir huzursuzluk hisseden insanın, kendisini güneşle aydınlatana, yeryüzündeki nimetlerle besleyene, iç ve dış organlarla onu donatana şükretmeden yaşayıp gitmesi, onun vicdanını yaralayan ve sancılar içerisinde bırakan bir ihmâldir.

Kendisini yaratan ve yaşatan Allah'a gerekli hürmeti göstermeyenlerin, ona borçlu olduğu şükürü namaz üzerinden yerine getirmeyenlerin gerçek manada vicdani bir huzur bulması ya da mutlu bir hayat kurabilmesi olanaksızdır.

Rablerinin Allah olduğunu kabul ettiği halde O'na herhangi bir konuda bir kez olsun teşekkür etmeden bu dünya hanından göçüp gitmiş nice insan vardır. Bazı insanların, böyle büyük bir

vefasızlığı -huzursuzluk bile duymadan- yapabilmelerinin gerekçelerinden biri, Allah'ın böyle bir şükre ihtiyaç duymadığına dair kanaatleridir. Evet, yüce Allah'ın bu şükürlere ihtiyacı olmadığı doğrudur. Ancak insanın, bu şükürleri yapmaya muhtaç bir fitrata ve bunu yerine getirdiğinde ferahlayan bir vicdana sahip olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır.

Yaşamın kurgulanışı, şükürü netice verecek şekildedir. Gelgelelim bütün nimetlerden şükre giden bir yol olduğu gibi şirke açılan bir kapı da vardır. Namaz, şükre giden yolu açmakla kalmaz, aynı zamanda şirke giden kapıyı da kapatır.

Namaz, nimetler şöleni karşısında insanın -veren olarak- Rab-bini tanıdığıнын ve minnettarlığı O'na has kıldığıнын ifadesidir. Evet, nimetler kimdense şükür de ona sunulmalıdır. Nimetler, yalnızca Allah'tan olduğuna göre şükür de ona münhasır olmalıdır.

İnsanın önüne serilen nimetlerin hepsi Allah'a ait olduğuna göre bütün minnet ve şükürler de ancak O'na yönelik olmalıdır. Rab O olduğuna göre Mâbud olarak da O, tanınmalıdır.

İnsanın şükür ve namazında devamlı olmasının gerekliliği en başta, ona ulaşan nimetlerde bir kesinti olmaması nedeniyledir. Şayet nimetlerin akışında kesinti olsaydı insan da şükür değeri taşıyan namazını terke bir mazeret gösterebilirdi.

İnsana ulaşan nimetlerde bir hudut olmadığı gibi insan tarafından eda edilebilecek şükürlerde de bir sınır yoktur. Nasibimiz kadar, gayretimiz kadar, niyetimiz kadar kullanabiliriz şükür hazinesinden... Bu manada bir şükür vesilesi olarak namazdan her müminin alabildiği hisseler de farklı farklıdır.

İnsana ulaşan nimetlerin geniş yelpazesi, ondan beklenen şükürün geniş çerçevesi hakkında kanaat verir ki böyle bir kap-

samı tam karşılayan ibadet, tek kelimeyle namazdır. Çünkü namaz, şükürün bedenî, lisanî, kalbî ve ruhî bütün çeşitlerini içine alan geniş kapsamlı bir ibadettir. Namaz, kişisel olduğu kadar toplumsal şükürü (*cemaatle namaz*) ortaya koyabilecek güce ve derinliğe sahiptir.

Bedenle yapılabilen ibadetlerin en üstünü ve en kapsamlısı namazdır. Namaz aynı zamanda kalbin de ibadetidir. Namaz vaktinde kişi dünyevî kazanç elde edebileceği çalışmalardan uzak kalacağı için bir yandan da mali bir ibadet değeri taşır. Namaz, bütün diğer ibadetleri kendisinde bir müze gibi toplamış olarak şükürün bütün rezervlerini taşıyabilen bir özelliكتedir.

Namazı kendisine bir yük olarak gören insan, onun dünyevî ve uhrevî karşılıklarını hesap etmeye başlar. Namazın bizatihi bir mükafat olduğunu anlayan biriye -farzımuhal hiçbir karşılığı olmayacak olsaydı bile- bunu aşkla sürdürmeyi düşünür. İşte böyle biri, şükran manasını taşıyan namaza olan muhtaçlığının farkındadır.

Evet, namaz nimetlere karşı bir şükürdür. Gelgelelim, bu namaz şükürünün içinde öyle bir tat vardır ki bu da başka bir şükre layıktır.

Namaz, dünyevî gelecekteki işlerimizin düzelmesi ya da güzelleşmesi için yapılan bir amel olarak yorumlanmamalı, ahirette insanı bekleyen mükâfatların kaynağı olarak bile görülmemelidir. O, daha çok geçmişte mazhar olduğumuz ve şimdilerde istifade ettiğimiz nimetlerle bağlantılı bir şekilde icra edilen bir şükür fırsatı olarak görülmelidir.

Namaz, insanın hatırladığı ve hatırlamadığı, farkında olduğu veya olmadığı bütün nimetlerle ilgili bir şükrandır.

Çalışma sistemleri genelde şu şekilde ilerler: Bir işçi bir ay boyunca çalışır, maaşını ay sonunda alır. Fakat bazı işler de vardır ki önce maaş alınır, yapılacak olan iş sonradan gelir. İbadet sistemindeki durum daha çok ikincisine benzer. İnsana önce nimetler ulaştırılır, bu nimetlerle ilişkili ibadetler sonradan gelir. İbadet, insanın önceden mazhar olduğu, kullanıp tükettiği nimetlere bir mukabele yerine geçer.

Önümüze serilen nimetlerin geniş yelpazesi, ödenmesi beklenen şükür borçlarımızın büyüklüğünü ve çeşitliliğini gösterir. İnsana yakışan, mazhar olduğu bunca nimete yakışan bir ibadet kültürüne sahip olma gayreti taşımadır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) bazen gece sabaha kadar, ayakları şişinceye dek namaz kılardı. Bu tabloya pek çok kez şahitlik eden Hazreti Âişe (r.anha.) Annemiz, geçmiş ve gelecek bütün günahları affolunduğu (kendisine bildirilmiş olduğu) hâlde neden kendini ibadetlerle bunca yorduğunu sorduğunda Peygamberimizin (s.a.v.) cevabı şöyle olmuştur: “*Şükreden bir kul olmayayım mı?*”

Hazreti Peygamber’e (s.a.v.) verilen nimetler, diğer insanlara verilenlerden elbette daha fazladır. Mesela peygamberlik ve son nebi olma gibi bir ilahi ihsan, bütün insanlara verilen toplam nimetlerin bile üzerindedir. O (s.a.v.) kendisine yapılan bu ilahi cömertlik karşısında herkesten fazla ibadet yaparak karşılık vermeye gayret göstermiş, bunun şükrünü eda için de ibadet imkânlarını en etkili şekilde değerlendirmiştir.

Şükür, karşılaştığımız nimetin Allah’ın bize özel bir hediyesi olduğunu düşünmek, nimetin kıymetini takdir etmek ve o nimete olan ihtiyacımız üzerine tefekkür ederek minnettarlık hissetmektir. Şükür, nimetler üzerinden Allah’ı anmayla sonuçlanır. Şükür es geçmek, insan ruhunu sıkın bir ihmaldir.

Allah'ın, hep zamanında yetişen dakik nimetleri karşısında teşekkürü geciktirerek eda etmek ruhumuzu sıkıntıda bırakır. İnsan ruhu, nimete nail olduğu vakitte şükürünü derhal arz etmekle ferahlayan bir yapıdadır.

Şükür duyguları içerisinde ibadete yönelmesi insanın, akıştaki yaratılış sürecini en doğru şekilde takip ettiğini gösteren bir sahnedir.

İnsandan, mazhar olduğu sayısız ve pek büyük nimetlere karşılık olarak yalnızca belirli vakitlerde ve kısa süreli bir mukabele beklenmektedir. İşte namaz, nimetler ve mutluluklar içerisinde geçip giden zamanların bir mukabelesidir. Akıp giden nimetler şiiirinin insan tarafından eklenmesi gereken son mısrasıdır. Her namaz, o namaz vaktine kadar kişiye ulaşmış olan nimetlerin insandan yana bir yankısıdır.

Nimetlerin birleşip toplandığı ve belli noktalarda merkezleştiği öyle zaman dilimleri vardır ki sağlıklı bir insan ruhunda bu sahneye karşı coşkulu bir şükran hissi meydana gelir. Bunca büyük nimetlerin bir araya geldiği bu ihtişamlı sahneyi vicdan sahibi biri, Allah'a atfetmeden duramaz.

Güneşin doğması, insan yaşamı için bir dönüm noktasıdır, batması da... Günün döndüğü böyle vakitlerde bir hayat rafa kalkar, yerine yenisi serpilir.

Vakit namazlarının her biri bir değişim, dönüşüm ve yeni bir deneyime girişin işaret taşlarından biridir. Bu kritik geçiş noktalarına ibadetlerin yerleştirilmiş olması, geride kalan zaman periyodundaki nimetlerin şükürle sonuçlandırılması içindir. Namaz, bir sonraki vakte kadar erişilmesi umulan nimetler için de bir dua istasyonudur. Böylece nimetlerin hem şükürünü hem duasını kendisinde birleştiren bir merhale meydana gelir. İşte namazın belli vakitlere tahsis edilmesinin hikmetlerinden biri de budur.

Zamanın sürekli geçmesi, sıhhatin hastalığa, gençliğin yaşlılığa yol alması, var olan nimetlerin sürekli yokluk perdesinin arkasına geçmeleri gibi sebeplerle -aynı bedeni de aynı kâinatı da bulmak bir daha mümkün olmayacağı için- hâlihazırdaki tablonun şükürünü vakit namazıyla eda etmekten daha verimli bir iş tasavvur edilemez.

Cenab-ı Hak, insanı rahmetinin türlü hazinelerini tadacak, tartacak ve tanıyacak cihazlarla dünyaya göndermiştir. Ona her çeşit nimetten pay ayırmıştır. Nimetlerin lezzet ve mutluluğunu daha iyi ve yakından tadabilmesi için ona akıl, fikir ve hayal gibi derinleştirici aletler vermiştir. Bu tasarım, dünyada insandan beklenen iş “şükür” olduğu için böyledir. İnsanın ince-hassas terazilere benzeyen algı ve duygu özelliklerine bakıldığında ondan beklenen gerçek görevin önce nimetlerden memnuniyet, sonrasında da onlara mukabil şükür olduğu açıkça anlaşılır.

Mesela, akıl nimeti üzerinde düşündüğümüzde aynı gerçeğe ulaşırız. Akıl, hiç kuşkusuz büyük bir nimettir. Bu büyük nimetin bulunmaması hâlinde diğer nimetlerin de bir anlamı kalmaz. Çünkü akıllı olmadığında insan hiçbir nimeti idrak edemez. Yaşamın nimetlerle dolu olduğunu akıl vasıtasıyla anlayınca aklın temel görevi ortaya çıkar: şükür. Şükür, haddizatında akıl sahibi olanların yapabileceği bir ibadettir. Deliler, şükürle mükellef değildir.

İnsan, yemek yediğinde gıdaların mideye, oradan da sindirim aşamasına geçtiğini bilir. Nefesini ciğerleriyle aldığı farkındadır. Havasız yaşayamayacağını, bir süre nefes alamazsa neler olabileceğinin bilgisine sahiptir. Kanının kalp tarafından dolaşıma sokulduğunun bilincindedir. Uzayda hareket hâlindeki bir gezegende olduğunun farkındadır. Görünürde öyle olmasa

bile üzerinde bulunduğu gezegenin döndüğünü bilmektedir. Hayvanların böyle bir idrakleri yoktur.

Hayvanlar, yedikleri şeylerin midelerine gittiğini bilmezler. Nefesi ciğerleriyle aldıklarının farkında değildirler. Görme eyleminde gözlerini kullandıklarından bihaberdirler. Onlardan *“şuurlu şükür”* gibi bir ibadet beklenmediği için böyle bir farkındalık durumu da onlara nasip edilmemiştir.

İnsana, istifade ettiği nimetlerin nitelik ve kıymetlerine dair farkındalık verilmesinin önemli bir amacı, kulluğun esas boyutlarından olan şükürü tetikleme potansiyelidir.

Cenab-ı Allah, lütfettiği nimetler karşısında lazım gelen gerçek bedeli bildirmemiş, nimetlerin hakkı olan karşılığı açıklamamıştır. Bahşedilen nimetler mukabilinde insandan beklenen, sadece cüzi bir karşılıktır. Basit, hafif, kolay ve ödenmesi keyifli bir bedeldir.

Pahalı bir ürünün satıcısı, ürün için düşük bir ücret belirlemişse bile o düşük ücreti ödeyenler o malın sahibi olmaya hak kazanır. Elmasları beş kuruşa satıyor olması, satıcının kendi takdirine kalmıştır. Malın hakiki sahibi her kimse dilediği fiyatı belirleme hakkı da ondadır.

İnsan, değeri ölçüye tartıya gelmeyen pek çok nimete mazhar olmuştur. Bu nimetlerin en basitinin bile hakkını ödemeye insanın serveti de ömrü de yetmez. İnsanın bütün bu nimetlere namazla verdiği sembolik karşılık pek noksan olsa da, bunu yerine getirdiğinde yüce Allah tarafından takdir edilmiş olan bedeli ödemiş olacaktır. Bu karşılığı vermemek, o nimetleri bedelsiz kullanma manası taşıyacağına göre insanı bir çeşit suçlu durumuna düşürecektir.

“Allah’ın kullar üzerindeki hakkı, O’na ibadet etmeleri ve O’na şirk koşmamalarıdır.” (Buhârî, Libâs, 101)

Öte yandan, namazla mukabele görmeyen nimet süreçleri, insanı duygusuz ve ruhsuz bir nimet gasp edicisi pozisyonuna düşüren bir uçurumdur. Etrafını saran geniş nimetler tablosu karşısında şükür gibi nazik bir karşılıktan ve namaz gibi kolay bir mukabeleden uzak duran biri, bu saadetlere hem bedelsiz hem de duygusuz bir şekilde erişmiş olarak hem mutluluktan hem de insanlıktan fersah fersah uzaklaşacaktır.

Şükürün ve namazın olmadığı bir yaşam tarzına sahip bir insan, kendi değerini her gün biraz daha aşağılara çekmekten kurtulamayacaktır.

Evet, nimetteki saklı hazları ortaya çıkaran, çoğaltan ve yaşamın gerçek tadını kazandıran şükürden mahrumiyet, bir kazanç değil, mutluluktan mahrumiyet manasını taşıyan bir mağlubiyettir.

Üzerimizde pek çok emek ve hakları bulunduğu için anne babamıza hürmet gösterip iyilik yapmayı fazilet sayarız. Oysa yüce Rabbimiz, üzerimizde, anne ve babamızın milyonlarca katı daha fazla hakka sahiptir. Anne babamız bize ne kadar iyilik yapmışsa bunun sonsuz katını yüce Allah yapmıştır. Üstelik bu iyilikler arasında bize bir anne baba bahşetmek de vardır. Kur’an-ı Kerim’de Allah’a ibadet etme emrinin, defalarca anne babaya iyilikte bulunma tavsiyesiyle birlikte anılması, işte bu vefa kıyasını yapabilmemiz içindir.

Yüce Allah insanı sevmiş, kendisini kitaplar ve peygamberler aracılığıyla ona tanıtmış, ona olan şefkat ve muhabbetini gönderdiği sonu gelmez nimetler üzerinden sayılamayacak kadar çok kereler göstermiştir. Böyle bir tabloya şükürsüzlük ve itaatsizlikle karşılık vermek, büyük bir vefasızlıktır. En şerefli, en yüce, en izzetli ve hürmete en layık varlığa nankörlük gibi kötü bir mukabelede bulunmak, insanın başta kendi şeref ve haysiyetini ayaklar altına aldığı manasına gelen bir yanlıştır.

Yüce Allah, insanı yarattığı için ibadete layıktır. İnsanın bütün ihtiyaçlarını gideren O olduğu için ibadete layıktır. İnsanın sonsuz arzularını ve isteklerini yerine getiren ve getirecek olan O olduğu için ibadete layıktır. Ancak bunların hepsinden öte, Allah, Allah olduğu için ibadete layıktır. İsimlerinden, sıfatlarından ötürü, rububiyetinden, uluhiyetinden ötürü, rahmet, inayet, hikmet ve adalet gibi yüce vasıflarından ötürü buna, hem de fazlasıyla layıktır.

İşte namaz, Allah'ın kul üzerindeki hürmet ve itaat haklarını yerine getirmek manasını taşıyan şükür merkezli bir ibadettir. Namaz, insanın şükür ve minnettarlığını Allah'a en iyi şekilde sunabileceği özel bir formata göre ayarlanmıştır.

Bir çerçeveden bakılınca namaz, âdeti "*elhamdülillah*" kelimesi üzerine bina edilmiş bir ibadettir. Namazdaki söz ve hareketler de *hamd* manasına kuvvet verecek şekildedir.

Namaza bir *hamd* ibadetiymiş gözüyle baktığımızda onda *hamde* dair pek çok kesit göze çaracaktır. Ezanın bitiminden sonra Hz. Peygamber'in (s.a.v.) öğrettiği ve şefaatine vesile olacağını haber verdiği duada: "makâmen *mahmûda*" (övgü-*hamd* makamı) ifadesi geçer. Namazın başlangıcında okunan Sübhâneke duasında *hamd* kelimesi geçer. Namazın her rekâtında tekrarla okunan Fâtiha suresi *hamd* ile başlar. Rükûdan kalkarken söylenen

“semiallahu li-men *hamideb*” ifadesi “Allah kendisine *hamd* edeni işitir.” demektir. Rükû sonrası ayaktayken okunan “Rabbenâ leke'l-*hamd*” “Rabbimiz! *Hamd* ancak sana mahsustur.” duasında da yine *hamd* ifadesi geçer. Namazın oturuşunda okunan tahiyyatın ilk cümlelerinde, Salli ve Bârik dualarında, namazdan sonra çekilen tesbihlerde ve tesbihlerin sonrasında okunan tevhid cümlesinde *hamd* ifadeleri hep tekrarlanır.

Cenab-ı Allah, Hazreti Âdem'e yönelik secde emrini verdiğiğinde bütün melekler bunu derhâl yerine getirmişti. Meleklerin Hazreti Âdem'e secde etmesi hadisesinin elbette pek çok derin manaları vardır. Bu sahneye yüklenen anlamlardan biri, Hz. Âdem'in özelinde insanın, bütün kâinatın saygı duruşuna muhatap olmasıdır. Bu yöndeki yoruma göre meleklerin secdesinin anlamı, kâinatın boyun eğdirilerek insana hizmetkâr kılınmasıdır. Kâinattaki imkânların özel bir tevcihle en çok insana hizmet edecek olmasıdır.

İnsanın, evrende kendisine hizmet ve hürmet edilen bir varlık olduğu zaten apaçık bir gerçektir. Bu büyük hizmet ve hürmet karşısında insandan beklenen, onun da Allah'a boyun eğmesi ve kulluğunu yalnız Allah'a has kılmasıdır. İnsan, bu büyük borcu ancak Allah'a hürmet ve hizmet manasına gelen ibadetle ve bil-hassa namazla ödeyebilir.

Evrende her şeyin, üstün bir yaratıcının emrinde olduğu, bütün varlıkların O'nun hesabına çalıştığı aşikârdır. O'nun emirlerinden çıkmadığı, O'ndan aldığı kuvvetle iş gördüğü, O'nun ilmi ve hikmetiyle hareket ettiği, O'nun merhametiyle diğerlerinin imdadına koşturulduğu ayan beyan ortadadır. Mahlûkatın bütün dizginleri kimin elindeyse insanın da ona hizmetkâr duruma gelmesi, evrenle uyum içerisine girdiği bir denge noktasıdır.

Mahlûkat, Allah'ın emrine girmeye azmeden bir insanın hizmetinde olmaktan şeref ve mutluluk duyar. İnsana her şeyin hizmetkâr olmasıyla, insanın, her şeyiyle Allah'a hizmetkâr olması arasında karşılıklı bir anlam ve hikmet bağı bulunur.

Mesela, güneşin hâl diliyle insana söylediği ana cümle şudur: *“Benden size ısı ve ışık, sizden Allah'a namaz ve niyaz.”* Diğer varlıkların da saklı cümleleri hep bu yöndedir.

Kanunların hepsi, yeryüzünün bütün nimetleri, bitkiler ve hayvanlar insana hizmette kusur etmediklerine göre insan da Allah'a şükür ve ibadette ihmâlde bulunmama azminde olmalıdır. İnsan, kendisine verilen büyük emanetlere lâıyk bir yeryüzü halifesi olduğunu, namazla göstermelidir.